

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Adversvs Omnia Catabaptistarvm Prava Dogmata Heinrychi Bullingeri lib. IIII

Bullinger, Heinrich

Tigvri, 1535

VD16 B 9759

Quam opus eruditione sit & ingenti diligentia in perscrutatione
scripturarum qui uerbum dei praedica[n]t

urn:nbn:de:hbz:466:1-35433

Deus promisit nobis spiritum sanctum: ergo nobis anxie studendū & opera danda lectioni scripturarum, nec dubitandum deum daturum nobis spiritum suum, qui nos ducat in cognitionem uoluntatis suæ. Vos autem diuersum absurdissima collectione infertis, nempe sic: Deus promisit nobis spiritum sanctum, qui docturus sit nos omnia, nihil ergo scripturis, nihil literis, nihil studio opus est. Quibus uerbis tota scriptura enervatur & aboletur. His argumentis, friuolis nimirum & uanis, coram cæca et indocta plebe pugnatis. Si sapientiam inuocaueris inquit Solomon, & inclinaueris cor tuum prudentiæ, si quaesieris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam, tunc intelliges timorem domini & scientiam dei inuenies, quia dominus dat sapientiam, & ex ore eius scientia & prudentia. Iam cogita & perpende quanto sudore, quibus expensis aurum è terra effodiât homines. Cur ergo hic tam desides sumus? Inuincibilis est labor in effodiendis metallis, & sæpe irreparabili iactura frustra laboratur, & cœlestis ille thesaurus sine sudore & studio acquiritur? Facilis est (ut inquis) bibliorum lectio, et pleraq; in Germanicam uersa extant. Quid uero hæc ad sensum qui in eis latet? Multum in his laborarunt ueteres Origenes, Tertullianus, Irenæus, Athanasius, Eusebius, Hieronymus, Augustinus, Ambrosius et cæteri scripserunt in hæc plures libros, neq;

Proverb. 2. 7. 16

V. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

poenitendos, nec tam facilia illis hæc fuerunt quam uobis. Plura quam par est uobis arrogatis, cum interim bonarum artium ignorantes sitis, & nihil quam biblia Germanica aut alios duntaxat libellos Germanicos legeritis. Nunquam sibi tantum in his sumpserunt diligentissimi isti homines, quos nominavi, qui diu noctuq; in his exercitati, longo usu multa didicerunt, quiq; linguarum erant peritissimi. O audaciam impudentem, ô audacem ignorantiam.

Biblia primum à prophetis & apostolis Hebraice mox Græce scripta sunt, neq; tam sceleriter unquam in riuulis uersa & deriuata hauriri possunt quam sunt in origine. Natiua hæc in alienam linguam non tam pura & perspicua transfunduntur. In Euangelijs multa sunt de fratrib. domini, ex quibus uerbis Heluidiana hæresis nata est, quæ tradit Mariæ intemeratae & perpetuæ uirgini plures fuisse filios. Vnde uero hæc tam absurda & impia opinio? Quod literatores Hebraici sermonis proprietatem non intellexerunt, qui fratrum nomine non solum cognatos, sed & proximum quemq; exprimit. Huius generis multa sunt in scripturis, quæ locus non est narrandi. Plena est sacra scriptura tropis, schematis, & figuris, operta omnia allegorijs, similibus ac parabolis à quib. sensus omnis plerumq; pendet. Idiotismi deinde frequentes occurrunt passim in diuinis literis, ex ea lingua in qua sunt tradita

tradita: quæ omnia si ignorentur, frequenter aut fallunt, aut morantur lectorem. Et Hebræa lingua plurimas habet loquendi formas ab utraq; dissonantes. Sed de his rebus non est propositum differendi iam. Legatur August. in lib. de locutionibus Hebraicis: & in lib. de doctrina Christiana. Legatur ratio seu compendium ueræ Theologiæ Erasmi Roterodami, & inueniet quàm necessaria sit harum rerum cognitio. Ride re uobis ista quàm assequi fortasse facilius fuerit. Transeo dicendi artificium, consultandi, monendi, cōsolandi, increpandi, disputandi, colligendiq; rationem. Taceo quæ ex grammaticis, dialecticis, rhetoricis, arithmetica, geographia, astronomia petuntur. Taceo quæ ex physicis, ex historijs, ex poëtis. SIMON.

Satis nobis fuerit si Biblia scierimus, nihil opus ethnicis istis uanitatib. quin hæc uetita sunt ab apostolo. An Aristotelem & Platonem rursus in scholâ Theologicam reducere uultis? IOIADA. Eam partem philosophiæ, quæ nostris uiribus nimium tribuit, ad sacras literas impedimento esse uobiscum confitemur, deinde etiam exitialem & perniciosam, Col. 2. Quæ uero sacris literis ancillatur & subseruit damari nequaquam debet, qualis est philosophia naturalis & sermocionalis, illa enim admodum necessaria est ad sacras literas, tam abest ut officiat aut ut uetita sit. Quin & philosophorum gentilium scita & dogma

Omne p[ro]p[ri]um d[omi]ni
u[er]i, 7 q[ue] u[er]i,

ta, si quæ sacris congruunt & ad uirtutem ueram faciunt, repudianda non sunt. Quidquid enim usquã in rerum natura bonum est, à deo sit oportet. Christus nonnunquam per parabolas & fictas narrationes docet, & in fine Matth. 13, adijcit, sic facturum esse eum quicumq; ad uitam æternam sit doctus, ut proferat de thesauro suo noua & uetera, id est, omniuaria. Nam testamentum nouum tum nondum erat, quando Christus hæc loqueretur. Mundis omnia munda. Et Paulus omnia probare iubet, quod bonum est seligere. Ipse Paulus poëtarum testimonia citat, ut Epimenidis aut Calimachi ad Tit. 1. Epimenidis aut Menãdri 1. Cor. 25. In Actis 17. Arati, Cur ergo nobis non liceat, quod Christo, quod apostolis? SIMON. Quid opus tot nugis, nisi ut peiores & peruersiores euadamus? IOIADA. Præcox illa eruditio neq; satis matura insolentes reddit & audaces, iusta uero humiliat & modestos facit. Qui uere sapientes sunt & docti, in campum disciplinarum oculos tanquam in paradysum intendunt & circumferunt, ubi discant longe præstantiores esse artes & iustam eruditionem, quam ut ipsi de eis gloriantur. Qui uero hanc summis labijs duntaxat degustarunt, opinione sapientiæ falsa decepti, inflantur, et in cælum usq; tolluntur. Pestis nocentissima est ignorantia quæ se eruditam existimat, hæc inflat & in sublime tollit animum. Vera eruditio modesta

Paulus poëtarum
testimonia citat

De uerbis sapient.
lib. 7. de arte astæ.

pestis nocentissima
est ignorantia

desta est, & multum habet utilitatis: ex falsa ista natū est prouerbiū, Quo doctior hoc magis prauus. De linguis quid opus est plura admonere? Cuiusuis idiomatis hic est genius, ut in aliud transiens haud queat per omnia suam proprietatem & uires, indolemq; natiuam retinere. Opus ergo est his qui coelestis sapientie sunt cupidi ut idiomati Hebraeo in primis non seignem operam nauent, quo leges diuinæ et pietatis uere disciplina (quam Theologiam uocāt) syncerissime pertractantur. Vide Paulum 1. Cor. 14. & 1. Timoth. 3. 2. Timoth. 4. Tit. 1. Doctorem conuenit esse aptum ad docendum, ad monendū, ad exhortandum, ad consolandum, ad increpandum, ut de quauis re apte possit dicere & recte secare sermonem dei, utq; possit contradicentes reuincere, & eis os obturare. Vnde uero hæc discūtur nisi ex Dialecticis et Rhetoricis? Neq; quum de dialectica loquor Sophisticam intelligo, sed naturalem illam dicendi rationem & totum dicendi artificium.

Physica necessaria esse ad sacras literas, scio concedes, si uel parum uersatus es in eis. Ibi enim fit mentio de arboribus uarijs, herbis, radicibus, animalibus, auibus, lapidibus, metallis, & huiusmodi rebus, quas nunquam intelliges nisi naturam earum ex physicis didiceris. Testes sunt Iob, Dauid in Psalmis, prophetarum libri in quibus hæc abunde perspicere licet, sine

naturali scientia in his tanquam sine luce in tenebris palpabis. Quid de Geographia dicam? quæ tam est necessaria ut neq; Mosen, neq; Iosue libros, nec apostolorum acta sine illis rite intelligere quisquam possit. Taceo iam prophetas & alias scripturas. Hæc enim ars terras metitur, limites definit, urbium, amnium, fluminum, regionum et gentium quoq; proprie ostendit. De hoc lege librū elegantiss. incōparabilis uiri Ioachimi Vadiani Consulis Sanctogallensis, quem nuper in Acta apostolica ædidi, & uidebis uerum esse quod dico. Quid uero est quod historias contemnis quum sine his nec quis Cirus sit, nec quis Daræus, nec quæ Babylon, recte nosse potes. De regnis Romano, Persico, Alexandrino, Medico, Aegyptio an non multa mentio est apud prophetas præsertim apud Danielē? Hæc certe omnia ex historijs discere oportet. Vno atq; altero uerbo de his indicant tantum prophete, reliqua ex Iustino, Curtio, Herodoto colliguntur. Quomodo ergo hæc pro dignitate unquam tractabitis aut alios de his docebitis, qui præter chartas quasdam & schedas Germanicas nihil legitis, instrumenta quæ uobis ad hæc aditum reserarent egregie contemnitis? Doctrina ergo uestra harena nititur, nec solidi quidquam habet, utcunq; sitis audaces. Si historias legissetis unquam, nimirum compertum haberetis, uestrum errorem ceterosq; sæpe à quibusdam hæreticis tentatos, ueritate
semper

semper uictos esse. Authores uero aliud nihil effecisse quam ut sese magno pudore deridendos uniuerso orbi proponerent, & asseclas suos in extremum exitium traherent atq; demergeret. Idem uos facietis, si conatibus uestris pio studio nemo obstiterit.

Vulgus suo pte ingenio mobile est, & nouarum rerum percupidum, pauci aut nulli ferè ad studia destinantur: scholæ pereunt nec reformantur, et quum antea multam auri uim in ignauos fucos contulerimus, pro gloria dei et reipub. Christianæ salute ne obulum quidem expendere libet. Sed pro hac tam turpi ingratitude pœnas aliquando condignas dabimus. SIMON. Adquiesco dictis tuis, et ueritatē agnosco.

QVOD CALVMNIAM STRVVNT catabaptistæ uerbi ministris, ex inuidia nascitur. Sese enim coram indocta plebe odiosis sermonibus uenditant, ut ministros uerbi inuisos plebi faciant, auctoritatem eis derogent, oues contra pastores concitent, ne sermonibus eorum credant, ipsi soli regnent.

IOIADA.

Non dubito quin & alij catabaptistarum primores, iam dudum illa non ignorarint, nosq; in his rebus nihil contra deum commississe in-

VIII. TRACT.